

S prihodom Huncev v Dacijo (375) pričnè se viharno preseljevanje národov.

Pri razdelitvi rimske države po Teodozijevi smrti pripadla je naša dežela z zahodno Ilirijo Honoriju. Za tega slabotnega cesarja vodil je mladostni junak zahodnih Gotov Alarik svoje čvrsto ljudstvo skozi Epir, čez Dalmacijo in Liburnijo, čez južno Panonijo v Emono, kjer se je ušatoril. Od tukaj je drl čez Gorenjsko v Norik in združen z gotskim knezom Rhadagais-om jo je mahal v Italijo, napadel Oglej in premagal Benečije in Istro. L. 404. gredó panonski vzhodni Goti pod vodstvom Ratigera skozi Emono v Italijo. Panonija je prišla v začetku 5. stoletja pod oblast Atilo, „šibe božje“, Norik je pa še ostal pod rimsko oblastjo, in menda tudi Emona še. Hunski vihar je uničil krasni Oglej (Aquila) l. 452. Takrat so hrumeli Hunci čez Julijske Alpe, in Emona je gotovo čutila hunski strah, če tudi nobeden vir ne poroča, da bi bila takrat razrušena; ostala je še in bila važno središče vojnih in kupčijskih cest, ki so vodile iz Italije in v Italijo.

Atilovo dedščino v Panoniji so nastopili vzhodni Goti. L. 476. vzame Odoakar prestol zadnjemu zahodnemu rimskemu cesarju, Ptujčanu Romulu Avgustulu. (Mati tega cesarja je bila rojena v Ptuji).

Srednji vek.

Od Odoakarja do Babenberžanov.

(476—976).

1. Odoakar in Teodorik.

Kranjsko, Istra in Trst so prišli pod oblast germanskega kneza Odoakarja. Vladal je modro in pravično. Za njega so se Longobardi naselili v severnem Noriku ob Donavi (dandanes dolinja Avstrija). Odoakar se je pa moral močnejšemu umakniti. Gotiški knez Teodorik premagal ga je ob Soči, pri Ogleju in Veroni (489) in naposled v Raveni umoril (493).

Na razvalinah zahodnega rimskega cesarstva nastale so nove države; zahodni Goti so vladali na Španskem in nekaj na južnem Francoskem, vzhodni Goti v Italiji in severno skoro do Donave, torej tudi čez Kranjsko. (Dolenjsko se je zvala takrat „Savia“). Teodorik je pravično vladal; skušal je rimske postave združiti z močno svojo roko in podložnikom priporočal, pritoževati se, ako se jim krivica godí. Boljši časi bi bili nastopili za pokrajine, ki so med národsko preselitvijo toliko trpele, ako ne bi bila smrt pograbila velikega Teodorika (526).

2. Boji s Carigradom. Longobardi.

Vzhodno-gotsko kraljestvo je po Teodorik-ovi smrti razpadlo. V bojih z Bizancem (Carigradom) zmagal je Belizar. Kranjsko so zasedli Longobardi (546), zavezniki vzhodno-rimske države; Emona se je morebiti takrat zopet oživila. Obzidje je dal Justinian z novo postaviti zoper napade barbarov (554). O vladanji Longobardov na Kranjskem, ki so se tû le malo časa mudili, nam zgodovina ničesar ni ohranila. Užé l. 568. so se na povabilo Narzes-ovo podali čez Hrušico v vipavsko dolino in naprej v Italijo. Na „Kraljiškem vrhu“ pri Podkrajju je kralj Alboin po pripovedki vprvič zagledal lepe južne kraje, po katerih je hrepenelo toliko germanskih knezov.

3. Avari in Slovenci do frankovske vlade.

(568—796).

Zatrdnega pismenega poročila ni nobenega, ali bolje rečeno: ene same zanesljive letnice ni, kdaj so Slovenci došli v pokrajine, po katerih še dandanes bivajo; pa ene

same letnice tudi radi tega imeti ne moremo, ker se niso naenkrat, nego počasi iz Panonije v Norik selili. Verjetno je sicer, da so bivali tod užé v predrimljanskej dóbi, in precej gotovo je, da so jih Kelti (vsaj en del) potisnili za Karpaté nazaj, ali pa, da so v dóbi rimljanskej Sloveni in Kelti vkupno po alpskih deželah bivali; a točnih zgodovinskih dokazov nimamo, ker ime „Sloveni“ ni bilo Rimljanom znano, in slovenski prebivalci Norika in Panonije ga tudi niso rabili, temuč so se imenovali po kakovostih krajev, v katerih so bivali, kakor Noričani, Tavriščani. — O pravem naseljevanji naših pradedov na Kranjsko moremo govoriti še le v 6. stoletji po Kr. V letih 527.—549. so med drugimi národi tudi Slovenci napadli naše kraje. To bi bila torej nekako prva letnica. Druga je 553 (ali 563) po Kr. To navaja mnogocenjeni hrvatski zgodovinar dr. Rački, rekoč: „Mnogi zatatranski Slovenci so z Obri vred okoli l. 563. morali iti v Panonijo, kjer so pa našli užé svojih starih sorodnikov, ki so morda užé v davni rimljanski dóbi stanovali na jugu Evrope“. Najverjetnejše je pa, da so došli l. 568. najprvo v Panonijo, katero so to leto Longobardi jim prepustili, preselivši se v Italijo. V letih 592.—595. so se pa razširili iz Panonije poleg rek: Donave, Drave, Save in Mure tudi po praznih noričanskih pokrajinah in sploh po vseh deželah, v katerih jih še dandanes nahajamo, in koder so jih pozneje Nemci spodrinili. Za to letnico govori več okolnosti. Med l. 579.—591. poizginejo stare škofije, ki so bile v teh krajih, kakor tiburnska na Koroškem (ta je obstala še l. 591., potem pa se nič več ne omenja), ptujska, celjska, sabarska (Steinamanger na Ogerskem), ljubljanska itd. Med novimi paganskimi naseljenci se pa niso mogle več obdržati. Poprej pa tudi v teh krajih nikdo ne omenja Slovencev, odsihmal pa se pogosto imenujejo n. pr. v nekem písmu do duhovščine dalmatinske od l. 600. toži papež Gregor, da Salončanom nevarnost pretí od Slovencev, ki so se do Salone razširili. — Drug dokaz, da so Slovenci l. 611. bivali užé v sedanjih sedežih, priobčuje longobardski zgodopisec Pavel Warnefried (pisal je v dóbi Karola Velikega). V boji Avarov (l. 611.) z Furlanijo je bilo ujetih več Longobardov, med temi tudi praded Warnefrieda. Ko je ta veliko let v avarski sužnosti preživel, posrečilo se mu je, da je pobegnil. Več dni je potoval po gorah, po puščavah, pa nikjer ni našel človeka. Naposled je prišel vendar do ljudi, ki so bili Slovani. Stari ženski se je ubegli smilil, skrila ga je v svojej hiši, pogostila ga, da je prišel zopet k moči, in mu potem pot pokazala v Italijo, kamor je prišel v malo dnéh. — Ta resnična dogodba nam spríčuje, da so bile takrat sedanje slovenske pokrajine še silno redko obljudene, pa tudi, da so bili Slovenci užé takrat jako gostoljubni („Gostoljubnejšega národa od slovanskega ga ni na svetu“, pravi užé stari kronist Helmold.)

Slovenci so se na severju dotikali Bavarcev, ki so jih odvráčevali od svojih mej. Zoper Bavarce so poklicali Slovenci Obre (Avaré) na pomoč. Ti so si pa nasprotno Slovence podvrgli. Samo (623—658) je sicer rešil Slovence obrovske sužnosti, ali njegova moč je težko segala do Save in Emone; najverjetniše je, da so bili kranjski Slovenci do l. 744. nekoliko pod višjo oblastjo Longobardov, kajti longobardski kronist Paulus je prvi, ki imenuje (l. 738.) Kranjsko, „Carniolo“ domovino Slovincov. V istem času se imenuje tudi „Carantanija“ (Koroško). Ime „Carniola“ izvira morebiti od keltske besede „karu“ ali verjetnejše od slovenske „kraj krajina“; Carautanija pa tudi najbrže od slovenske besede „gora“, „goratan“ ali pa tudi od „carnija“. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Krškega. Vabilo k občnem zboru «Pedagogiskega društva» na Krškem, dné 3. avgusta t. l. ob 2. uri popoldne v gostilni g. Antona Ruperta z nastopnim vzporedom: